

A fiú a sarokba dugta azokat s marok szalmát hányt a tetükre — itt megkaphatja — mondta. — Na, jöjjön, vegyem le... — Hadd csak... — El-elakadt a hangja.

Dénes felnyújtotta a két karját. — Jöjjön na... — Kérte. Furesán fojtott volt a hangja.

A kicsi asszony hat éves özvegysége meg is remegett belé. Ült-ült egy darabig, aztán lassan csúszni kezdett lefele. Ahogy siklott, szoknyaája felakadt s majd félig kilátszott belőle.

A legény úgy kapta át a szoknya alatt. Elkapta és ölelte magához.

— Jaj, te!... — birkózott Kicsi Kati. — Legyen eszed... Ne, na... Bejönnek... Tiszta bolond vagy... — sirta erőtlen hangon.

Dehogy engedte, dehogy. — Legalább ez, ha Ilus nem... — gondolta.

És Kicsi Kati hiába birkózott.

Lehuppantak a kitaposott szalmára.

És mikor felkeltek végül, a legény is szégyelte kijózanodva, de hát még a kicsi asszony. Sirt belé, hogy elbujt a kertbe. Későre jött csak elé, lefeküdt vacsora nélkül és még imádkozni sem mert szégyenében.

Másnap a szégyenét munkába ölte s kerülte mindenki szemét, de leges-legjobban a Dénesét. Szidta magát és sóhajtozott szégyenkezve Istenhez, hogy bocsájtana meg neki.

Asztalos István

.....

Világszemle

Az imperialista háború olyan fázisba érkezett, amikor a belső gazdasági és politikai erők átesoportosulása elkerülhetetlenné válik és amikor megindul egy általános erjedési folyamat, amely ma még ugyan csak itt-ott jelentkezik látható alakban, de lassan az összes imperialista hatalmagnál gyökeret ver, kiterobélyesedik és aláássa az eddigi államszerkezeti formát. Ennek a folyamatnak kezdetét nagyon nehéz megállapítani. A bomlás magával, az imperializmus megjelenésével egyidőben indul el és annak kiterjedésével párhuzamosan erősödik. A békeidők diplomáciai harca alatt csak nagyritkán jelentkezik, a felszín alatt marad, de amint „más eszközökkel folytatják“ a békepolitikát, amint háborúra kerül a sor, mind nagyobb felületeket tör át.

A francia összeomlás után általános volt a vélemény, hogy az angolok már nem bírják sokáig. Jöttek a nagy repülőtámadások, légi harcok, kölcsönös bombázások, az olaszok afrikai előnyomulása, majd a frontok lassú állandósulása. Anglia sikeresen kiállotta az első próbát. Nagy előnyére volt ebben világbirodalmának szinte kimeríthetetlen gazdagsága, hatalmas hadiflottája és az amerikai segítség.

A gyarmatok fokozottabb kihasználásával Anglia egyre erősi gazdasági helyzetét, hadiflottájával akadályozza a németek gyors előrenyomulását, az olaszok afrikai előretörését, az amerikai segítséggel pedig mindegyre fokozza katonai ellenállóképességét.

Magától értetődik, hogy a tengeri haderő, bármekkora is legyen az, nem elégséges a végső győzelem kicsikarásához. Annaira azonban mégis jó, hogy védelme alatt ki lehessen építeni a hadsereget és meg lehessen szervezni az ellenállást, Angliá számára nagyjelentőségű tény az, hogy a tengely előretörése megállt. Annál hátrányosabb ez a tengelyre nézve. Mert ha összehasonlítjuk a két tábor tartalékjait, mindenkinek el kell ismernie, hogy Anglia ezen a téren óriási előnyben van. A Brit Birodalomnak csupán a háborús időknek megfelelően át kellett szerveznie gyarmati kereskedelmét és a nyersanyag-, valamint élelmiszerutánpótlás ismét helyreállott. Igaz, hogy a háborús gazdálkodás sokkal nagyobb nehézségekkel jár és különösen a gyarmatoktól nagy áldozatokat követel, lényegében véve még mindig a könnyebbik eset, mert a fő az, hogy van mire támaszkodni. A Harmadik Birodalom, csak a legélesebb hatalmi eszközök alkalmazásával képes a gazdasági háttéréül szolgáló európai államokat arra bírni, hogy terményeikkel, nyersanyagukkal a tengelyt támogassák. Az ily módon felhajszolt nyersanyag, élelmiszer- és pénzkészletek így is eléggé szegényesek, ami már egymagában is gyors döntésre ösztönöz. Ugyancsak ezt sürgeti az a tény is, hogy a mostani háborúban, a technikai eszközök maximális igénybevétele mellett az emberanyag is rohamos pusztulásnak és kimerülésnek van kitéve. Mindez arra készteti a tengelyhatalmakat, hogy új utakat keresenek a döntésre. Egyetlen nekirohanással Angliával szemben nem lehet célt érni, mint azt a Compiègne után beállott események bizonyítják, keresni kell tehát olyan, eddig még fel nem használt kiindulási pontokat, melyek közelebb viszik a harcoló feleket egymáshoz. Ezek a támaszpontok azonban csak a még le nem igazott államokban találhatók. Az út semleges államokon keresztül vezet. Ismét veszélybe kerülnek a kisállamok és ismét új háborús zónák vannak készülöben.

Hogy ez a törekvés tényleg megvan, az tisztán látszik: 1. a hármaspaktum kiterjesztéséből (Magyarország, Románia, Szlovákia).

2. Románia német megszállásából, mellyel egyidőben történik 3. Görögország megtámadása. 4. Bulgária hirtelen támasztott revíziós követeléseiből,

Mindezek az események arra mutatnak, hogy a tengely a Balkánt akarta Anglia elleni harcának új kiindulási pontjává tenni. A Dardanellák és görög szigetek fölötti uralom jelenti egyben a Földközi Tenger keleti medencéjének birtoklását is. Ezekről a kitűnő támaszpontokról Szuezt ellen indulni már a feladat kisebbik részét jelenti.

Ennek a tervnek legérzékenyebb pontja: a Dardanellák. A tengerszoros kérdésében u. i. elsőrendű érdekelttséggel bír a Szovjetunió. A terv kivitele tehát megvalósíthatatlan a Szovjetunió beleegyezése nélkül. Maga a helyzet sem éppen egyszerű. A Szovjet könnyen veheti egyenes támadásnak ezt a tengely-lépést már csak azért is, mert a romániai megszállást és Erdély Kárpátoktól övezett részének visszaadását sem éppen a Szovjetunióval szembeni barátság diktálta. Az események tehát eléggé kűszáltak és éppen ezért sürgős tisztázásra szorulnak. Mielőtt még komolyabb bonyodalmak támadnának, Molotov Berlinbe utazik.

Rendkívül nagyjelentőségű Molotov berlini látogatása. Teljes bizonyossággal természetesen senki sem tudja az ott lefolyt tárgyalásoknak anyagát, annyi azonban megállapítható, hogy nagy szerepet játszott akkor a Balkán helyzete és a Szovjetunióknak sok oka volt arra, hogy Európának ezen a részén megakadályozza a háború kitörését. Mint mindig, most is csak utóhatásában mérhetjük meg Molotov berlini tárgyalásainak jelentőségét. Még élénken emlékeztében van mindenkinek, hogy a lapok akkoriban nem is titkolták a helyzet komolyságát, mindenki gyors fordulatot várt és mindenki elkészült a legrosszabbra. Bulgária egyre agresszívebben lépett fel és nem sok híja volt annak, hogy az egész Balkán lángba boruljon. Molotov berlini látogatása után egyszerre, mint vihar után, minden elcsitult. Szoboljev Szófiában csittította le a kedélyeket és a harcias légkört csakhamar a megbékéléssel és örök barátsági fogadalmakkal tölített fuvalmak váltották fel. Balkán békéje egy időre ismét biztosítva volt.

A tengelynek azonban kemény csapást jelentett a dolgok ilyen fordulata. Az egyetlen kiutat elvágták előtte. Mindez természetesen még nem jelenti azt, hogy a háború elé sikerült végleges gátat emelni. Ama bizonyos törvény értelmében az imperialista erők is a legkisebb ellenállás irányában hatnak először. Most, hogy ott nagyobb ellenállásra találtak, mint amekkorára számítottak, kénytelenek más utat választani. Ha kelet felé nem lehet, még mindig marad a nyugati út. Könnyen lehetséges, hogy a közeljövőben már tanúi lehetünk egy újabb kísérletnek akár Franciaországgal kapcsolatban, akár egyenesen az angol szigetbirodalom megtámadásának formájában.

Ezt a feltevést erősíti meg az a tény is, hogy az olaszok görögországi vállalkozása nem sikerült úgy, ahogy azt a terv előrelátta. A legújabb frontjelentések pedig angol előnyomulásokról számolnak be az északafrikai harctéren is. Mindez arra készteti majd a tengelyt, hogy a déli front tehermentesítése végett ismét nyugaton lépjen akcióba. De akár egyik, akár másik helyzet áll is elő, a lényeg az, hogy a háborús rombolás ismét új területeket fog felölelni.

*

A most folyó küzdelemben elsőrendű szerepet játszanak az Egyesült Államok. Az USA imperialista érdekeinek megvédése céljából kénytelen ma Angliát támogatni. A hármasegyezmény

győzelme esetén u. i. elvesztené minden távolkeleti támaszpontját, elvesztené csendesóceáni birtokait, ami pedig súlyos következményekkel járna középső- és délamerikai „összeköttetéseire” nézve is. Ezek az okok készítetik az USA-t arra, hogy Anglia oldalára álljon, annak ellenére, hogy a két állam közt fennálló imperialista ellentétek még távolról sem egyenlítődték ki. Anglia szorult helyzetében engedményekre hajlandó (különböző bázisok átengedése, koncessziók a Brit Birodalom területén, stb.), úgyhogy ezzel a politikával az USA csak nyerhet, erősödhet, míg ha a dolgoknak szabad folyást enged, könnyen elvesztheti mai világpolitikai és világ gazdasági helyzetét. Anglia megsegítése már oly mértékben folyik, hogy az USA-t nem lehet többé semleges államnak tekinteni. Az európai háborúban annyira érdekelt, hogy lényegében véve ma már ő is háborúzó fél.

Azzal, hogy az Egyesült Államok a most folyó harcra tevőlegesen bekapcsolódtak, a harc már nemcsak szárazföldi jellegű, hanem áterjedt a tengerekre is. Eppen ezért vált szükségessé a német-olasz katonai szövetség kiterjesztése Japánra is. Mindez az USA ellen történt, arra az esetre számítva, hogy az amerikaiak ténylegesen háborúba lépnek. Ezzel egyidőben indultak meg a tengely akciói új támaszpontok létesítésére a Balkánon és a Duna mentén. Afrikában az angolok Gaule tábornokon keresztül igyekeztek megszerezni a francia gyarmatokat. Távolkeleten Japán lépett akcióba (Indóhá, Kína, Holland-India). Mindezek az események tulajdonképpen csak előcsatározásoknak vehetők, melyeket egy óriási, méreteiben még soha nem látott összecsapás fog követni. Mindkét oldalon megnyilvánul az a törekvés, hogy új frontokat, új harctereket teremtsenek és ezzel mind szélesebb körben terjesszék ki a háborút.

A fentiekből magától értetődően következik az, hogy a harcoló felek egyike sem tartja sérthetetlennek — ha érdekei úgy kívánják — a kisállamok függetlenségét. Egyetlen állam tiltakozását, vagy ellenkezését figyelembe nem veszik, egyszerűen a fegyveres erő adta jognál fogva rákényszerítik akaratukat és akár diplomáciai úton, akár nyílt támadással elfogadtatják vele az imperialista tervüknek megfelelő szerepkört. A háború új szakaszában a kisállamok, sőt egyes nagyhatalmak semlegessége, vagy függetlensége csak írott malaszt, melynek semmiféle jelentősége nincs. Európa „új rendjének” lefektetését már most elkezdték a harcoló csoportok. Ami ebben a leglényegesebb: a két tábor törekvéseiben semmi alapvető különbség nincs. Mindegyik fél a saját vezetése alá akarja rendelni a kisállamokat, rangfokozatokat állapítva meg a nemzetek között, amely rangfokozat legfőbb termésként a győztes imperialista állam állna. Valóban, a világ piacainak felosztásához új rendre van szükség. Ma már eljutottunk oda, hogy a gazdasági élet követelményei szerint egyes államoknak gyökerestül kell átrendezniük termelésüket, természetesen mindig úgy, ahogy a győztes, vezető hatalomnak érdekei megkívánják. Az „új rend” nem a fejlődés, hanem a visszafejlődés rendje. Nemcsak anyagi, de szellemi kultúra le-

rombolásán épülne fel. És éppen itt, ezen az oldalon kellene keresniök a polgári írónak a kultúrára olyannyira veszélyes romboló erőket. Ma az imperializmusnak olyan szakaszába érkeztünk el, amikor mindazt, amit a polgári társadalom fejlődésben elért, saját megmaradásának érdekében le kell rombolnia. Bármelyik imperialista hatalom győzne is, ez a rombolás, pusztítás elkerülhetetlenül bekövetkezne.

Nem helyes tehát az a felfogás, hogy egyik, vagy másik küzdőtábor közelebb áll a társadalmi fejlődés vonalához, vagy éppen elősegíti azt. Mind a két oldalon egy célért folyik a harc: a világ új felosztásáért. Ezt pedig tűzzel-vassal keresztül kell vinni, mert ellenkező esetben maga az imperializmus pusztul bele. Csak az imperialista érdekek diktálnak, más akarat itt nem jöhet számításba. A kisépek, kisállamok nemzeti törekvése, kulturális élete itt számba sem jöhet.

Ma már nem is titkolják ezt. Ma már egész nyíltan beszélnek ilyen és hasonló törekvésről. Napról-napra olvashatunk a napisajtóban „életterekről“, „hatalmi érdekkörökről“, piacokról. De azt sem hallgatják el, hogy ezekben az életterekben melyik nemzetet illeti meg a vezetés.

Ezekkel az imperialista módszerekkel és törekvésekkel áll szemben a Szovjetunió. Az egyetlen állam, mely a versenyben nem érdekelt, semmiféle új felosztási terv megvalósításából részt nem kér, sőt igyekszik minden ehhez hasonló kísérletet megghiúsítani. Hatalmas katonai ereje és az általa képviselt eszmékkel rokonszenvezők tömegének segítségével kellő súlyt ad nemzetközi szereplésének. Ha az előbb azt mondtuk, hogy a kisállamok függetlensége, illetve semlegessége ma már semmiféle érvénnyel nem bír, úgy ezt most kiegészíthetjük azzal, hogy csak abban az esetben őrizheti meg egy kisállam a semlegességét és önállóságát, ha a Szovjetunióra, mint reális erőkkel rendelkező nagyhatalomra támaszkodik, mely mindenkor képes megvédeni szövetségeseit.

Az imperialista hatalmaknak vezető szerepük megtartásához az alárendelt kisállamokban megfelelő bázisokat kell kiépíteniök. A nagyhatalmak már jóelőre gondoskodtak arról, hogy maguknak ilyen támaszpontokat létesítsenek. Minden ú. n. semleges államban van egy olyan réteg, vagy csoport, mely a nemzeti érdekek és a népi önállóság feladásával hajlandó szószólója és előharcosa lenni a nagyhatalmak imperialista céljainak. Ők vállalják magukra az államban azt a szerepet, hogy az új „népi és nemzeti elrendezésben“ az imperialista politika befolyását a széles tömegehez leközzvetítsék. Ilymódon azután az ú. n. semleges államok politikailag és gazdaságilag épp úgy kiveszik részüket a háborúból, mint a harcolók. Nemesak kül-, hanem belpolitikai önállóságukat is elvesztik, sőt magukra vállalják a háború leg súlyosabb terheit.

Magától értetődik, hogy ennek reakciójaként úgy a semleges, mint a háborút viselő államokban egyre gyorsabb ütemben folyik a belső erők átcsoportosulása. A fokozottabb méretű kizsá-

mányolás a munkásság megfelelő ellenállására talál, növekszik az elégedetlenség, sokasodnak a bajok és a társadalmi rend hovatovább olyan vakutkába kerül, ahonnan már nincs visszafordulás. Egyre láthatóbban alakulnak ki a belső frontok, az imperialista háborúval szembeni ellentállás frontjai. Az általános elégedetlenséggel ezeknek a belső frontoknak jelentősége emelkedik és előbb-utóbb nagyobb gondot okoznak az imperialistáknak, mint a harctereken levő külső frontok. Ugyanez a jelenség lépett fel a világháborúban is, csak hogy sokkal kisebb mértékben, mint ma. Az uralkodó rétegek erre előre számítottak ugyan, de az imperializmus mai fokán a társadalmi ellentétek méretei lehetnienné teszik számukra a rendszert fenyegető veszedelem kikerülését. Ezenkívül a társadalmi ellentmondások mellett a belső frontok erősítésén dolgozik ma még a Szovjetunió is. Az egymással szembenálló imperialista táborok mellett már döntő súlyjal jelentkezik a harmadik, társadalomalakító hatalom is: a Szovjetunió.

Annak lehetősége, hogy a harcoló felek kibékülésével közös blokk alakul a Szovjetunió ellen, az események mai állása mellett úgyszólván teljesen kizárt. Az imperialista ellentétek ki-egyenlítéséről alig lehet beszélni. A háború, mint a piacszerzés utolsó eszköze, teljesen átkapcsolta a gazdasági életet, úgy hogy egy hirtelen béke más politikai momentumok mellett ennek a gazdasági rendszernek gyökeres megrázkódtatása nélkül el sem képzelhető.

Az öldöklő harcokban egymást pusztító imperialista államok úgy anyagilag, mint erkölcsileg egyre gyöngülnek. Ezzel szemben a Szovjetunió termelését szabadon fokozhatja és mind szélesebb talajra talál a tömegekben nemzetközi politikája számára. Az imperialista államokban felfejlődő, haladó erők támogatása és állandóan fejlődő hadserege biztos garancia arra, hogy a világpolitika további alakulásában vezető szerephez jusson.

★

Az eddigieket összegezve röviden a következőképpen jellemezhetjük az imperialista háború jelenlegi szakaszát.

1. Az imperialista nagyhatalmak új frontokat és harctereket keresve, a mostani háborút világháborúvá változtatják át.

2. Az eddig semleges és nem háborúzó hatalmak és kis államok elvesztik semlegességüket és részben nagyhatalmi törekvésekből, részben erősebb államok imperialista érdekeitől hajtva bekapcsolódnak a háborúba. Egyedül a Szovjetunió képez kivételt, mert katonai erejénél, gazdasági önállóságánál és következetes békepolitikájánál fogva megtarthatja cselekvési szabadságát.

3. Az imperialista nagyhatalmak a világot egymás között érdekzónákra felosztva, érdekeik elismerését a gyengébb és kisebb államokra ráerőszakolják, alacsonyabb és magasabbrendű nemzetekbe sorozzák őket, önmagukat tekintve vezetésre hivatottaknak. Így a kisállamok teljesen elvesztik szabadságukat és nemzeti jellegüket.